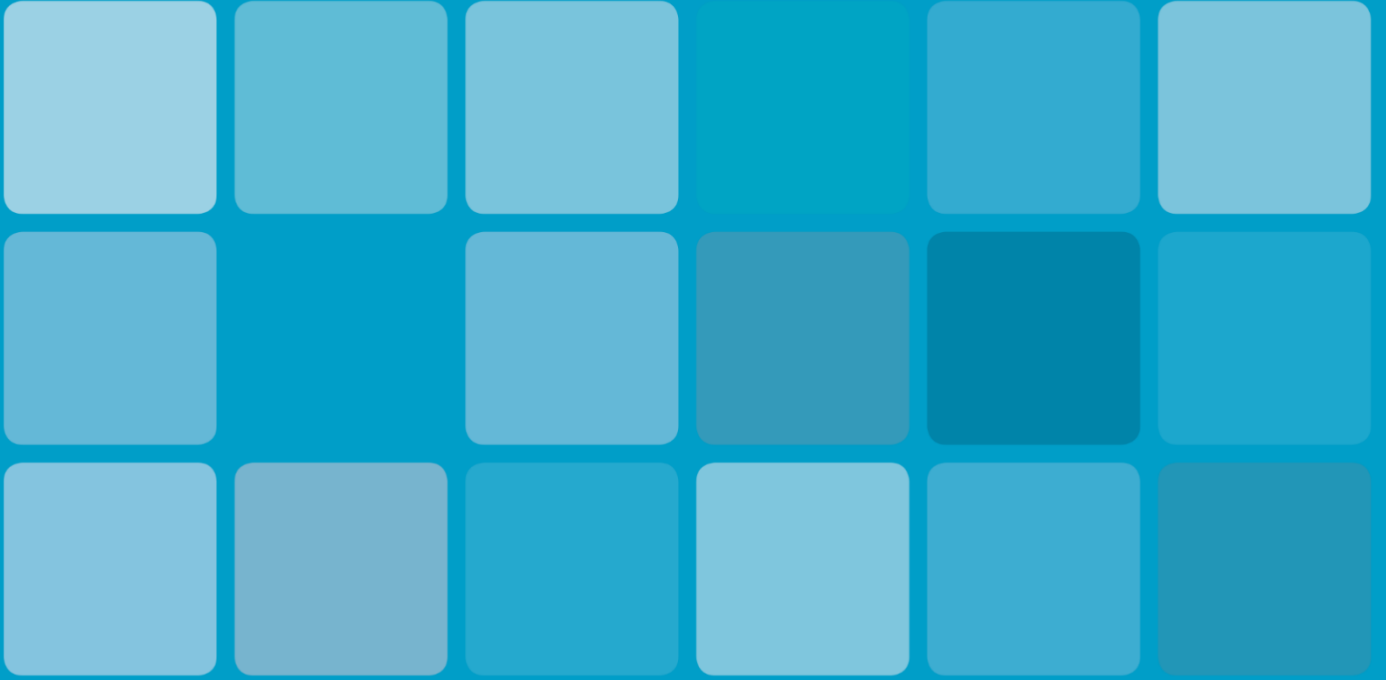

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI
(Okul Öncesi)

**T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü**

**SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI
(Okul Öncesi)**

Ankara - 2019

İÇİNDEKİLER

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI	3
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI	3
ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ	3
DEĞERLERİMİZ	4
YETKİNLİKLER	4
ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI	5
BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI	6
SONUÇ	7
SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI	7
SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NA ÖZGÜ BECERİLER	8
SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR	8
SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI	9
OKUL ÖNCESİ KAZANIM VE AÇIKLAMALARI	10

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı değişim, bireyin ve toplumun değişen ihtiyaçları, öğrenme öğretme teori ve yaklaşımlarındaki yenilik ve gelişmeler bireylerden beklenen rolleri de doğrudan etkilemiştir. Bu değişim bilgiyi üreten, hayatta işlevsel olarak kullanabilen, problem çözebilen, eleştirel düşünen, girişimci, kararlı, iletişim becerilerine sahip, empati yapabilen, topluma ve kültüre katkı sağlayan vb. niteliklerdeki bir bireyi tanımlamaktadır. Bu nitelik dokusuna sahip bireylerin yetişmesine hizmet edecek öğretim programları salt bilgi aktaran bir yapıdan ziyade bireysel farklılıkları dikkate alan, değer ve beceri kazandırma hedefli, sade ve anlaşılır bir yapıda hazırlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda bir taraftan farklı konu ve sınıf düzeylerinde sarmal bir yaklaşımla tekrar eden kazanımlara ve açıklamalara, diğer taraftan bütünsel ve bir kerede kazandırılması hedeflenen öğrenme çıktılarına yer verilmiştir. Her iki gruptaki kazanım ve açıklamalar da ilgili disiplinin yetkin, güncel, geçerli ve eğitim öğretim sürecinde hayatla ilişkileri kurulabilecek niteliktedir. Bu kazanımlar ve sınırlarını belirleyen açıklamaları, sınıflar ve eğitim kademeleri düzeyinde değerler, beceriler ve yetkinlikler perspektifinde bütünlük sağlayan bir bakış açısıyla yalın bir içeriğe işaret etmektedir. Böylelikle üst bilişsel becerilerin kullanımına yönlendiren, anlamlı ve kalıcı öğrenmeyi sağlayan, sağlam ve önceki öğrenmelerle ilişkilendirilmiş, diğer disiplinlerle ve günlük hayatla değerler, beceriler ve yetkinlikler çevresinde bütünleşmiş bir öğretim programları toplamı oluşturulmuştur.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ AMAÇLARI

Öğretim programları, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun 2.maddesinde ifade edilen “Türk Millî Eğitimiminin Genel Amaçları” ile “Türk Millî Eğitimiminin Temel İlkeleri” esas alınarak hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim programlarıyla sürdürülen tüm çalışmalar; okul öncesi, ilköğretim ve ortaöğretim seviyelerinde birbirini tamamlayıcı bir şekilde aşağıdaki amaçlara ulaşmaya yöneliktir:

1. Okul öncesi eğitimi tamamlayan öğrencilerin bireysel gelişim süreçleri göz önünde bulundurularak bedensel, zihinsel ve duygusal alanlarda sağlıklı şekilde gelişimlerini desteklemek

2. İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, öz güven ve öz disipline sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal becerileri ve estetik duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak

3. Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle millî ve manevi değerleri benimsemiş, haklarını kullanan ve sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak

4. Liseyi tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda ve ortaokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle, millî ve manevi değerleri benimseyip hayat tarzına dönüştürmüş, üretken ve aktif vatandaşlar olarak yurdumuzun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunan, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi”nde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir mesleğe, yükseköğretime ve hayata hazır bireyler olmalarını sağlamak.

ÖĞRETİM PROGRAMLARININ PERSPEKTİFİ

Eğitim sistemimizin temel amacı değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmektir. Bilgi, beceri ve davranışlar öğretim programlarıyla kazandırılmaya çalışılırken değerlerimiz ve yetkinlikler bu bilgi, beceri ve davranışların arasındaki bütünlüğü kuran bağlantı ve ufuk işlevi görmektedir. Değerlerimiz toplumumuzun millî ve manevi kaynaklarından damıtılarak dünden bugüne ulaşmış ve yarınlara aktaracağımız öz mirasımızdır. Yetkinlikler ise bu mirasın hayata ve insanlık ailesine katılmasını ve katkı vermesini sağlayan eylemsel bütünlüklerimizdir. Bu yönüyle değerlerimiz ve yetkinlikler birbirinden ayrılmaz bir şekilde teori-pratik bütünlüğündeki asli parçamızı oluşturur. Güncellik içinde öğrenme öğretme süreçleriyle kazandırmaya çalıştığımız bilgi, beceri ve davranışlar ise bizi biz yapan

değerlerimizin ve yetkinliklerin günün şartları içinde görünürlük kazanma araç ve platformlarıdır; günün şartları içinde değişiklik gösterebilir yapısıyla arzîdir ve bu sebeple de sürekli gözden geçirmelerle güncellenir, yenilenir.

DEĞERLERİMİZ

Değerlerimiz öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünümüze ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır.

Bir toplumun geleceğinin, değerlerini benimsemiş ve bu değerleri sahip olduğu yetkinliklerle ete kemiğe büründüren insanlarına bağlı olduğu tartışma götürmez bir gerçektir. Bundan dolayı eğitim sistemimiz her bir üyesine uygun ahlaki kararlar alma ve bunları davranışlarında sergileme yeterliliğini kazandırma amacıyla hareket eder. Eğitim sistemi sadece akademik açıdan başarılı, belirlenmiş bazı bilgi, beceri ve davranışları kazandıran bir yapı değildir. Temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek asli görevidir; yeni neslin değerlerini, alışkanlıklarını ve davranışlarını etkileyebilmelidir. Eğitim sistemi değerleri kazandırma amacı çerçevesindeki işlevini, öğretim programlarını da kapsayan eğitim programıyla yerine getirir. “Eğitim programı”; öğretim programları, öğrenme öğretme ortamları, eğitim araç gereçleri, ders dışı etkinlikler, mevzuat gibi eğitim sisteminin tüm unsurları göz önünde bulundurularak oluşturulur. Öğretim programlarında bu anlayışla değerlerimiz, ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmemiştir. Tam aksine bütün eğitim sürecinin nihai gayesi ve ruhu olan değerlerimiz, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer almıştır.

Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına, hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.

YETKİNLİKLER

Eğitim sistemimiz yetkinliklerde bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip karakterde bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Öğrencilerin hem ulusal hem de uluslararası düzeyde; kişisel, sosyal, akademik ve iş hayatlarında ihtiyaç duyacakları beceri yelpazeleri olan yetkinlikler Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenmiştir. TYÇ sekiz anahtar yetkinlik belirlemekte ve aşağıdaki gibi tanımlamaktadır:

1) Anadilde iletişim: Kavram, düşünce, görüş, duygu ve olguları hem sözlü hem de yazılı olarak ifade etme ve yorumlama (dinleme, konuşma, okuma ve yazma); eğitim ve öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi her türlü sosyal ve kültürel bağlamda uygun ve yaratıcı bir şekilde dilsel etkileşimde bulunmaktır.

2)Yabancı dillerde iletişim: Çoğunlukla ana dilde iletişimin temel beceri boyutlarını paylaşmakta olup duygu, düşünce, kavram, olgu ve görüşleri hem sözlü hem de yazılı olarak kişinin istek ve ihtiyaçlarına göre eğitim, öğretim, iş yeri, ev ve eğlence gibi uygun bir dizi sosyal ve kültürel bağlamda anlama, ifade etme ve yorumlama becerisine dayalıdır. Yabancı dillerde iletişim, aracılık etme ve kültürlerarası anlayış becerilerini de gerektirmektedir. Bireyin yeterlilik seviyesi, bireyin sosyal ve kültürel geçmişi, çevresi, ihtiyaçları ve ilgilerine bağlı olarak dinleme, konuşma, okuma ve yazma boyutları ile farklı diller arasında değişkenlik gösterecektir.

3) Matematiksel yetkinlik ve bilim/teknolojide temel yetkinlikler: Matematiksel yetkinlik, günlük hayatta karşılaşılan bir dizi problemi çözmek için matematiksel düşünme tarzını geliştirme ve uygulamadır. Sağlam bir aritmetik becerisi üzerine inşa edilen süreç, faaliyet ve bilgiye vurgu yapılmaktadır. Matematiksel yetkinlik, düşünme (mantıksal ve uzamsal düşünme) ve sunmanın (formüller, modeller, kurgular, grafikler ve tablolar) matematiksel modlarını farklı derecelerde kullanma beceri ve isteğini içermektedir.

Bilimde yetkinlik, soruları tanımlamak ve kanıta dayalı sonuçlar üretmek amacıyla doğal dünyanın açıklanmasına yönelik bilgi varlığına ve metodolojiden yararlanma beceri ve arzusuna atıfta bulunmaktadır. Teknolojide yetkinlik, algılanan insan istek ve ihtiyaçlarını karşılama bağlamında bilgi ve metodolojinin uygulanması olarak görülmektedir. Bilim ve teknolojide yetkinlik, insan etkinliklerinden kaynaklanan değişimleri ve her bireyin vatandaş olarak sorumluluklarını kavrama gücünü kapsamaktadır.

4) Dijital yetkinlik: İş, günlük hayat ve iletişim için bilgi iletişim teknolojilerinin güvenli ve eleştirel şekilde kullanılmasını kapsar. Söz konusu yetkinlik, bilgiye erişim ve bilginin değerlendirilmesi, saklanması, üretimi, sunulması ve alışverişi için bilgisayarların kullanılması ayrıca internet aracılığıyla ortak ağlara katılım sağlanması ve iletişim kurulması gibi temel beceriler yoluyla desteklenmektedir.

5) Öğrenmeyi öğrenme: Bireyin kendi öğrenme eylemini etkili zaman ve bilgi yönetimini de kapsayacak şekilde bireysel olarak veya grup hâlinde düzenleyebilmesi için öğrenmenin peşine düşme ve bu konuda ısrarcı olma yetkinliğidir. Bu yetkinlik, bireyin var olan imkânları tanıyarak öğrenme ihtiyaç ve süreçlerinin farkında olmasını ve başarılı bir öğrenme eylemi için zorluklarla başa çıkma yeteneğini kapsamaktadır. Yeni bilgi ve beceriler kazanmak, işlemek ve kendine uyarlamak kadar rehberlik desteği aramak ve bundan yararlanmak anlamına da gelir. Öğrenmeyi öğrenme, bilgi ve becerilerin ev, iş yeri, eğitim ve öğretim ortamı gibi çeşitli bağlamlarda kullanılması ve uygulanması için önceki öğrenme ve hayat tecrübelerine dayanılması yönünde öğrenenleri harekete geçirir.

6) Sosyal ve vatandaşlıkla ilgili yetkinlikler: Bu yetkinlikler kişisel, kişilerarası ve kültürlerarası yetkinlikleri içermekte; bireylerin farklılaşan toplum ve çalışma hayatına etkili ve yapıcı biçimde katılmalarına imkân tanıyacak; gerektiğinde çatışmaları çözecek özelliklerle donatılmasını sağlayan tüm davranış biçimlerini kapsar. Vatandaşlıkla ilgili yetkinlik ise bireyleri, toplumsal ve siyasal kavram ve yapılara ilişkin bilgiye, demokratik ve aktif katılım kararlılığına dayalı olarak medeni hayata tam olarak katılmaları için donatmaktadır.

7) İnisyatif alma ve girişimcilik: Bireyin düşüncelerini eyleme dönüştürme becerisini ifade eder. Yaratıcılık, yenilik ve risk almanın yanında hedeflere ulaşmak için planlama yapma ve proje yönetme yeteneğini de içerir. Bu yetkinlik, herkesi sadece evde ve toplumda değil işlerine ait bağlam ve şartların farkında olabilmeleri ve iş fırsatlarını yakalayabilmeleri için aynı zamanda iş hayatında desteklemekte; toplumsal ve ticari etkinliklere girişen veya katkıda bulunan kişilerin ihtiyaç duydukları daha özgün bilgi ve beceriler için de bir temel teşkil etmektedir. Etik değerlerin farkında olma ve iyi yönetişimi desteklemeyi de kapsar.

8) Kültürel farkındalık ve ifade: Müzik, sahne sanatları, edebiyat ve görsel sanatlar dâhil olmak üzere çeşitli kitle iletişim araçları kullanılarak görüş, deneyim ve duyguların yaratıcı bir şekilde ifade edilmesinin öneminin takdiridir.

ÖĞRETİM PROGRAMLARINDA ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME YAKLAŞIMI

Hiçbir insan bir başkasının birebir aynısı değildir. Bu sebeple öğretim programlarının ve buna bağlı olarak ölçme ve değerlendirme sürecinin “herkese uygun”, “herkes için geçerli ve standart olması” insanın doğasına terstir. Bu sebeple ölçme ve değerlendirme sürecinde azami çeşitlilik ve esneklik anlayışıyla hareket edilmesi şarttır. Öğretim programları bu açıdan bir yol göstericidir. Öğretim programlarından ölçme değerlendirmeye ait bütün unsurları içermesini beklemek gerçekçi bir beklenti olarak değerlendirilemez. Eğitimde çeşitlilik; birey, eğitim düzeyi, ders içeriği, sosyal ortam, okul imkânları vb. iç ve dış dinamiklerden ciddi şekilde etkilendiği için, ölçme ve değerlendirme uygulamalarının etkililiğini sağlamada öncelik öğretim programlarından değil öğretmen ve eğitim uygulayıcılarından beklenir. Bu noktada özgünlük ve yaratıcılık öğretmenlerden temel beklentidir.

Bu bakış açısından hareketle öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkeleri aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Ölçme ve değerlendirme çalışmaları öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlamalı, kazanım ve açıklamaların sınırları esas alınmalıdır.
2. Öğretim programı, ölçme sürecinde kullanılabilecek ölçme araç ve yöntemleri açısından uygulayıcılara kesin sınırlar çizmez, sadece yol gösterir. Ancak tercih edilen ölçme ve değerlendirme araç ve yönteminde, gereken teknik ve akademik standartlara uyulmalıdır.
3. Eğitimde ölçme ve değerlendirme uygulamaları eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır ve eğitim süreci boyunca yapılır. Ölçme sonuçları tek başına değil izlenen süreçlerle birlikte bütünlük içinde ele alınır.
4. Bireysel farklılıklar gerçeğinden dolayı bütün öğrencileri kapsayan, bütün öğrenciler için genel geçer, tek tip bir ölçme ve değerlendirme yönteminden söz etmek uygun değildir. Öğrencinin akademik gelişimi tek bir yöntemle veya teknikle ölçülüp değerlendirilmez.
5. Eğitim sadece “bilme (düşünce)” için değil, “hissetme (duygu)” ve “yapma (eylem)” için de verilir; dolayısıyla sadece bilişsel ölçümler yeterli kabul edilemez.
6. Çok odaklı ölçme değerlendirme esastır. Ölçme ve değerlendirme uygulamaları öğretmen ve öğrencilerin aktif katılımıyla gerçekleştirilir.
7. Bireylerin ölçme ve değerlendirmeye konu olan ilgi, tutum, değer ve başarı gibi özellikleri zamanla değişebilir. Bu sebeple söz konusu özellikleri tek bir zamanda ölçmek yerine süreç içindeki değişimleri dikkate alan ölçümler kullanmak esastır.

BİREYSEL GELİŞİM VE ÖĞRETİM PROGRAMLARI

Öğretim programlarının geliştirilmesi sürecinde insanın çok yönlü gelişimsel özelliklerine dair mevcut bilimsel bilgi ve birikim dikkate alınarak bütün bileşenler arasında ahengi dikkate alan harmonik bir yaklaşım benimsenmiştir. Bu bağlamda bazı temel gelişim ilkelerine değinmek yerinde olacaktır.

Öğretim programları, insan gelişiminin belirli bir dönemde sonlanmadığı ve gelişimin hayat boyu sürdüğü ilkesi ile hazırlanmıştır. Bu sebeple öğretim programlarında, her yaş döneminde bireylerin gelişim özelliklerini dikkate alarak destekleyici önlemler alınması önerilmektedir.

Gelişim, hayat boyu sürse de tek ve bir örnek yapıda değildir. Evreler hâlinde ilerler ve her evrede bireylerin gelişim özellikleri farklıdır. Evreler de başlangıç ve bitişleri açısından homojen değildir. Bu sebeple programlar olabildiğince bunu göz önünde bulunduran bir hassasiyetle yapılandırılmıştır. Programların amaçlarını ve kazanımlarını gerçekleştirme sürecinde gerekli uyarlamaların öğretmen tarafından yapılması beklenir.

Gelişim dönemleri ardışık ve değişmeyen bir sıra izler. Her evrede olup bitenler takip eden evreleri etkiler. Öte yandan bu ardışıklık belirli yönelimlerle karakterize edilir: basitten karmaşığa, genelden özele ve somuttan soyuta doğru gelişim gibi. Program geliştirme sürecinde söz konusu yönelimler hem bir alandaki yeterliliği oluşturan kazanım ve becerilerin ön şart ve ardılığı noktasında dikkate alınmış hem de sınıflar düzeyinde derslerin dağılımlarında ve birbirleriyle ilişkilerinde göz önünde bulundurulmuştur.

Öğretim programlarında insan gelişiminin bir bütün olduğu ilkesi ile hareket edilmiştir. İnsanın farklı gelişim alanlarındaki özellikleri birbirleri ile etkileşim hâlinindedir. Söz gelimi dil gelişimi düşünce gelişimini etkiler ve düşünce gelişiminden etkilenir. Bu sebeple öğretmenlerden, öğrencinin edindiği bir kazanımın, gelişimde başka bir alanı da etkileyeceğini dikkate alması beklenir.

Öğretim programları bireysel farklılıklara ilişkin hassasiyetler göz önünde bulundurularak yapılandırılmıştır. Kalıtsal, çevresel ve kültürel faktörlerden kaynaklanan bireysel farklılıklar ilgi, ihtiyaç ve yönelme açısından da kendini belli eder. Öte yandan bu durum bireylerarası ve bireyin kendi içindeki

farklılıkları da kapsar. Bireyler hem başkalarından farklılık gösterir hem de kendi içindeki özellikleri ile farklıdır. Örneğin bir bireyin soyut düşünme yeteneği güçlü iken aynı bireyin resim yeteneği zayıf olabilir.

Gelişim hayat boyu sürmekle birlikte bu gelişimin hızı evrelere göre değişkendir. Hızın yüksek olduğu zamanlar gelişim açısından riskli ve kritik zamanlardır. Bu sebeple öğretmenlerin gelişim hızının yüksek olduğu zamanlarda öğrencinin durumuna daha duyarlı davranması beklenir. Söz gelimi ergenlik dönemi kimlik edinimi için kritik dönemdir ve eğitim bu dönemde kimlik edinimini destekleyici sosyal etkileşimleri artırır ve yönetir.

SONUÇ

Elimizdeki programları güncelleme sürecinde hangi işlemlerden ve aşamalardan geçtiğimiz üzerine bilgi vermek de yerinde olacaktır. Bu bağlamda:

- farklı ülkelerin son yıllarda benzer gerekçelerle yenilenip güncellenen öğretim programları incelenmiş,
- yurt içinde ve yurt dışında eğitim öğretim ve programlar üzerine yapılan akademik çalışmalar taranmış,
- başta Anayasamız olmak üzere ilgili mevzuat, kalkınma planları, hükümet programları, şûra kararları, siyasi partilerin
- programları, sivil toplum kuruluşları ve sivil araştırma kurumları tarafından hazırlanan raporlar vb. dokümanlar analiz edilmiş,
- Millî Eğitim Bakanlığı programlar ve öğretim materyalleri daire başkanlıkları tarafından geliştirilen anketler aracılığıyla öğretmen ve yöneticilerin programlar ve haftalık ders çizelgelerine yönelik görüşleri toplanmış,
- illerden gelen her bir branşla ilgili zümre raporları incelenmiş,
- branşlara yönelik açık uçlu sorulardan oluşan ve elektronik ortamda erişime açılan anket verileri derlenmiş,
- eğitim fakültelerimizin branşlar ölçeğinde hazırladıkları raporlar incelenmiş,

bütün görüş, öneri, eleştiri ve beklentiler, Bakanlığımızın ilgili birimlerinden uzman personel, öğretmen ve akademisyenlerden oluşan çalışma gruplarınca değerlendirilmiştir. Yapılan tespitler doğrultusunda öğretim programlarımız gözden geçirilip güncellenmiş ve yenilenmiştir. Programların uygulanmasına 2018-2019 eğitim öğretim yılı itibarıyla topyekûn geçilecek ve sonrasında yapılacak izleme değerlendirme sonuçlarına göre yine gerekli güncellemeler yapılacaktır. Böylelikle programlarımızın gelişmelerle ve bilimsel, sosyal, teknolojik vb. ihtiyaçlarla koşutluğunun sürekliliği sağlanmış olacaktır.

SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN ÖZEL AMAÇLARI

Satranç Öğretim Programı; satranç alanında yapılan bilimsel araştırmalardan ve satrançla ilgili öğretim programlarından yararlanılarak hazırlanmıştır. 21. yüzyılın çağdaş bireylerinin yetişmesine önemli katkılar sağlayacağına inanılan Satranç Öğretim Programı'nın amacı çocukların;

1. Yaratıcı, eleştirel, yansıtıcı düşünme becerilerini geliştirerek çok yönlü düşünebilmesine,
2. Araştırma, problem çözme, yaratıcı çözümler üretme becerisini geliştirmesine,
3. Durum ve olayların çözümüne yönelik yeni stratejiler geliştirebilmesine,
4. Sorumluluk alan, kendisine güvenen birey olmasına,
5. Çevresine karşı duyarlı ve empati becerisi yüksek birey olmasına,
6. Günlük yaşamda birlikte öğrenebilmesine ve öğrendiklerini kullanabilmesine,

7. Rekabet koşulları oluştuğunda kendisine ve başkalarına karşı saygılı olmasına ve bunu davranışlarıyla gösterebilmesine,
8. Kapasitesini geliştirerek en üst düzeyde kullanabilmesine ve kendi kendini yönetebilmesine, katkı sağlamaktır.

SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NA ÖZGÜ BECERİLER

Satranç öğretimi ve beceri öğretimi üzerine yapılan çalışmalar, programdaki temel yaşam becerilerinin belirlenmesinde etkili olmuştur. Satranç Öğretim Programı'nda yer alan temel yaşam becerileri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Değişim ve Sürekliliği Algılama	Kendini Tanıma
Girişimcilik	Kurallara Uyma
İletişim Kurabilme	Problem Çözme
İş Birliği Yapabilme	Araştırmacı Olma
Karar Verme	Sosyal Katılım
Öz Güven Kazanma	Zaman Yönetimi

Tablo 1: Satranç Öğretim Programı Becerileri

SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

Satranç Öğretim Programı uygulanırken öğretmenlerin şunlara dikkat etmeleri gerekmektedir:

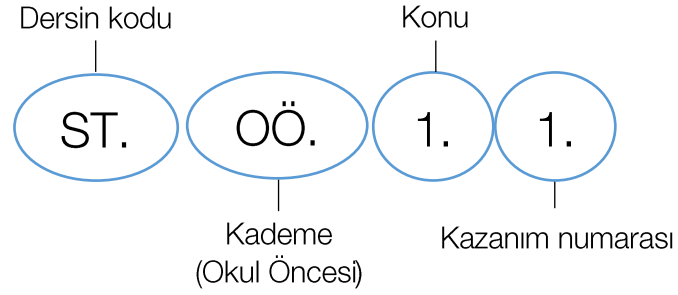
1. Dersin işlenişinde sınıf içi, okul içi ve okul dışı uygulamalar yapmaya özen gösterilmelidir. Özellikle okul öncesi eğitim döneminde sonuç odaklı ölçme değerlendirme yöntemlerini kullanmanın yanı sıra süreç odaklı ölçme değerlendirme yöntemlerinin kullanılmasına önem verilmelidir.
2. Satrancın bir şans veya bahis oyunu olmadığı vurgulanarak oyun temelli öğretim yöntem ve teknikleriyle bir strateji oyunu olduğu öğrencilerin yaş ve bireysel farklılıkları temeline ele alınmalıdır.
3. Program uygulanırken özel gereksinimi olan öğrenciler için gereken bireysel özellikleri ve ihtiyaçları dikkate alan öğretim stratejileri kullanılmalıdır.
4. Program uygulanırken tüm kazanımlar ilgili değerlerle eşleştirilmeli ve örtük program anlayışından hareketle dersler işlenmelidir.
5. Program uygulanmaya başladığında öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyleri belirlenmelidir. Bunun için düzey belirleme gözlem ve değerlendirme formu ile bu forma ilişkin testler kullanılmalıdır.
6. Öğrencilerin satranç dersi içindeki süreçleri notla değerlendirilmemeli, program uygulanmaya başladığı anda, süreçte ve süreç sonunda yapılan bütün değerlendirmeler dikkate alınmalıdır.

Bu değerlendirmeler; öğrencileri daha iyi tanımaya, öğrencilerin öğrenme eksikliklerini belirlemeye ve satranç dersinden daha etkin yararlanmaya dönük olmalıdır.

7. Satranç öğretimi sırasında oyun terminolojisinde yer alan bazı ifadelerin öğrencilerin yaş gruplarının pedagojik özellikleri dikkate alınarak kullanılmasına özen gösterilmelidir. Örneğin “tehdit etme” gibi teknik terimler öğrencilerin gelişim düzeyleri dikkate alınarak yanlış anlaşılmalara yol açmayacak şekilde kullanılmalıdır.

SATRANÇ ÖĞRETİM PROGRAMI'NIN YAPISI

Satranç Öğretim Programı'nda yer alan kazanımlar konularına göre numaralandırılmıştır. Kazanımlar; ders kodu, kademe, konu, kazanım numarası olarak ifade edilmiş ve aşağıda şematik olarak gösterilmiştir.

OKUL ÖNCESİ KAZANIM VE AÇIKLAMALARI

Okul öncesi seviyesindeki öğrencilerden satrancın kurallarını öğrenmeye yönelik hazırlık oyunları, yatay-dikey-çapraz, ileri-geri-yan, kenar-köşe, açık-koyu, sağ-sol, vb.kavramları, taşların değerleri, dizilişleri ve özellikleri, hamle yapma, karşılıklı-kurallı oyun oynama ve satrancın bazı etik kuralları gibi konular hakkında bilgi, beceri ve değer sahibi olmaları beklenmektedir.

OYUN NO	KONU ADI	KAZANIM SAYISI	DERS SAATİ	DERS SAATİ YÜZDESİ
1	Satranç Oyunu, Tahtası ve Yönler	3	5	14
2	Taşlar ve Özellikleri	11	8	22
3	Satrançta Şah Tehdidi ve Mat	9	6	17
4	Satrançta Tehdit ve Savunma	5	6	17
5	Satrancın Özel Kuralları	2	4	11
6	Satranç Oynuyorum	4	7	19
Toplam		33	36	100

Tablo 2: Okul Öncesi Satranç Programı

1. Satranç Oyunu, Tahtası ve Yönler

ST.OÖ. 1.1. Satranç oyununu ve tahtasını tanıır.

Satranç oyunu hakkında genel bilgi verilir. Satranç tahtasının; yatay, dikey, çapraz, kenar, köşelerine ve şeklinin kare olduğuna dikkat çekilir. Öğrencilerden satranç tahtasının zemin karelerindeki açık, koyu kavramlarını fark etmeleri beklenir. Satranç tahtası üzerinde yatay ve dikey hizalamada sekize kadar saymalarına rehberlik edilir. Bu dönemdeki çocuklar için satranç tahtası tanıtılırken çeşitli oyunlar, etkinlikler, drama vb. yöntem ve tekniklerinden yararlanılır.

ST.OÖ. 1.2. Satranç tahtasında nesnelere yatay ve dikey yönlerde hareket ettirir.

Yatay ve dikey kavramı gösterilir. Karelerden oluşan zeminde, çeşitli etkinliklerle beden, nesnelere yatay ve dikey yönde hareket ettirilmesi sağlanır. Bu tür çalışmalarla satranç tahtası üzerinde konu pekiştirilir.

ST.OÖ. 1.3. Satranç tahtasında nesnelere çapraz yönlerde hareket ettirir.

Çapraz yön kavramı gösterilir. Karelerden oluşan zeminde, çeşitli etkinliklerle nesnelere çapraz hareket ettirilir. Bu tür çalışmalardan sonra satranç tahtası üzerinde nesnelere hareket ettirilmesi sağlanarak konu pekiştirilir.

2. Taşlar ve Özellikleri

ST.OÖ. 2.1. Kale taşının hareketini uygular.

Kale taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere kalenin tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.2. Fil taşının hareketini uygular.

Fil taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere filin tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.3. Vezir taşının hareketini uygular.

Vezir taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere vezirin tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.4. Şah taşının hareketini uygular.

Şah taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere şahın tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.5. At taşının hareketini uygular.

At taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere atın tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.6. Piyon taşının hareketini uygular.

Piyon taşı ve taşın oyundaki konumu tanıtılır. Öğrencilere piyonun tahta üzerindeki hareketi gösterilir, öğrencilerin denemelerine fırsat verilir.

ST.OÖ. 2.7. Piyon terfisini uygular.

Piyonun terfi olma özelliği anlatılır. Satrançta en son sıraya ulaşan piyonun, vezir, kale, fil ya da at ile değiştirilmesi gerektiği vurgulanır.

ST.OÖ. 2.8. Satrançtaki başlangıç konumunu dizer.

Öğrencilerin satranç tahtası önünde dururken beyaz karenin öğrencinin sağ tarafına gelmesi sağlanır. Satranç taşlarını doğru yerleştirmesine, taşların başlangıç konumuna göre dizilmesine rehberlik edilir. Özellikle şah ve vezirin yerlerine dikkat çekilir.

ST.OÖ.2.9. Taşların puan değerlerini kavrar.

Taşların değerlerini bilir ve değerlerine göre sıralayabilir, karşılaştırabilir, gruplayabilir. Bazı etkinliklerle taşların değerlerinin karşılaştırılmasına ve özellikle şahın gücünün sınırsız olduğuna dikkat çekilir.

ST.OÖ. 2.10. Satrançta taş almayı bilir.

İyi taş alışı, kötü taş alışı ve eşit taş alışı kavramları üzerinde durulur. Taşların puan değerlerine göre taş alışı örneklerle gösterilir. Doğru taş alışı kavramı ve bunun önemi anlatılır.

ST.OÖ. 2.11. Satrançta saldırı altındaki taşın koruması kavramını açıklar.

Korumasız taş ve korumalı taş kavramının ne olduğuna dikkat çekilir. Korumasız taşı ve korumalı taşı tahta üzerinde gösterebilir. Korumasız taş üzerine farklı konumlar oluşturularak öğrencilerin yorum yapmalarına fırsat verilir.

3. Satrançta Şah Tehdidi ve Mat

ST.OÖ. 3.1. Şahın, oyun için önemini açıklar.

Öğrencilerin dikkati şahın önemine çekilir. Oyunun amacının şahı ele geçirmek olduğu vurgulanır. Öğrencilerden şahın yakalandığında oyunun biteceğini bilmesi beklenir.

ST.OÖ. 3.2. Şah çeker.

Öğrenciler bir veya daha fazla taşın, karşı tarafın şahını tehdit etmesi durumunun şah çekmek olduğunu bilir. Satranç tahtası üzerinde şah çekme konumu gösterilir ve uygulanır.

ST.OÖ. 3.3. Şah tehdidinden çeşitli teknikleri uygulayarak kurtulur.

Tehdit altında bulunan şahın; tehdit eden taşı alarak kurtarabileceği, kaçarak kurtarabileceği, başka bir taş ile perdeleme yaparak kurtarabileceği uygulama örnekleriyle verilir. Satranç tahtası üzerinde şahın tehditten güvenli bir kareye kaçması sağlanır.

ST.OÖ. 3.4. Şahın diğer taşlar gibi alınamayacağını kavrar.

Satranç oyunu bitse dahi şahın tahtadan alınmadığı, şahı almanın kural dışı bir hamle olduğu benimsenir ve bu kural uygulanır.

ST.OÖ. 3.5. Mat etmeyi açıklar.

Şah tehdidinden kurtulamayan tarafın mat olduğuna ve mat olma durumunda oyunun sona erdiğine dikkat çekilir.

ST.OÖ. 3.6. Tek hamlelik mat alıştırmalarını yapar.

Satranç tahtasına dizilen tek hamlelik mat konumlarında doğru hamle uygulamalı olarak gösterilir. Mat durumu sözel olarak ifade edilir.

ST.OÖ. 3.7. Pat durumunu bilir.

Hamle sırası kendinde olan öğrencinin şahı tehdit altında değilse, yapılabilecek hamle kalmamışsa ve hamle yapılabilecek herhangi bir taş da yoksa konumun pat olduğu ve maçın berabere bittiği öğrenciye fark ettirilir. Öğrencilerin uygulamalarına fırsat verilir.

ST.OÖ. 3.8. Berabere kalmanın ne olduğunu bilir.

Satrançta beraberlik durumunun olduğu belirtilir. Öğrencilerin, beraberlik türleri olan taş yetmezliğini, 50 hamle kuralını, 3 konum tekrarını, anlaşmalı beraberlik özelliklerini ve pat durumunu anlamalarına rehberlik edilir.

ST.OÖ. 3.9. Mat ile pat konumlarını ayırt eder.

Önceki kazanımlarda verilen "mat" ve "pat" durumları tekrar edilir. Öğrencilerin satranç tahtasına dizilen örnek konumlar arasında "mat" ile "pat" pozisyonlarının farkına varmaları sağlanır. Öğrencilerin bu iki pozisyonu daha net ayırbilmelerini sağlayacak uygulamalar yaptırılır.

4. Satrançta Tehdit ve Savunma

ST.OÖ. 4.1. Satrançta tehdit durumlarını fark eder.

Öğrencilere rakibinin ve kendi taşlarının konumları fark ettirilir. Örnek pozisyonlar üzerinde tehdit altında olan taşlar uygulamalı olarak gösterilir. Bu pozisyonlarla ilgili alıştırmalar yaptırılır.

ST.OÖ. 4.2. Taşının önüne perdeleme yapar.

Tehdit eden ve edilen taş arasına kurallara uygun şekilde taşını oynayarak tehditten kurtulabileceği gösterilir. Öğrencilere bu kazanıma yönelik çeşitli uygulamalar yaptırılır.

ST.OÖ. 4.3. Satrançta güvenli kareleri ayırt eder.

Öğrencilerin tehdit altında olmayan kareleri görebilmelerine rehberlik edilir. Güvenli kareye gitmeyen taşın kaybedileceğine dair örnek uygulamalar yaptırılır.

ST.OÖ. 4.4. Taşını korur.

Tehdit altındaki taşın başka bir taştan destek alınarak veya güvenli bir kareye kaçırılarak kurtarılacağı gösterilir. Öğrencilere bu kazanıma yönelik çeşitli uygulamalar yaptırılır.

ST.OÖ. 4.5. Satrançta taş alır.

Tehdit altında olan taşın istenirse alınabileceği ile ilgili uygulamalar yapılabilir.

5. Satrancın Özel Kuralları

ST.OÖ. 5.1. Rok hamlesini uygular.

Rok hamlesinin şahın özel bir hamlesi ve kalenin şah ile yer değiştirmesi olduğuna dikkat çekilir. Uygulamalar yaptırılır.

ST.OÖ. 5.2. Piyonun geçerken alma hamlesini kavrar.

Piyonlar çapraz alan taşlardır ancak ilk çıkışta iki kare ilerlediğinde bir piyonun tehdit karesinden atlanılmışsa o piyonun bir kare çıkmış olduğu kabul edilir ve piyon çapraz alınır. Öğrencilere geçerken alma kuralına uygun olarak kavrayabileceği örnekler sunulmalıdır.

6. Satranç Oynuyorum

ST.OÖ. 6.1. Karşılıklı satranç oynar.

Oyuna başlarken rakibe başarılar dilenmesi gerektiğine, kurallara uygun karşılıklı maç yapılmasına vb. konulara dikkat çekilir.

ST.OÖ. 6.2. Oyun esnasında yardım ister.

Oyun oynarken karşılaştığı kurallarla ilgili sorunlarda öğretmeninden / hakemden el kaldırma yoluyla yardım istenmesi ve satrancın sessiz bir ortamda konuşulmadan oynanacağı kavratılır.

ST.OÖ. 6.3. Oyun bitişini açıklar.

Oyunun nasıl bittiği, kazanç, kayıp, berabere durumları örneklerle açıklanır. Satranç materyallerinin düzenli bir şekilde toplanması, yerine bırakılması vb. davranışlar kazandırılır.

ST.OÖ. 6.4. Satrancın etik kurallarının farkına varır.

Öğrencilere oyun arkadaşlarına saygı duyma, oyun bitiminde birbirlerini tebrik etme vb. davranışlar kazandırılır. Öğrencilerin satranca devam eden arkadaşlarına karşı da onların oyunları bitene kadar saygı kurallarına uygun davranmaları ve diğer oyunlara müdahale etmemeleri gerektiğine dikkat çekilir.

